Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Олтинкўл тумани

2024 йил 1 май

Судья: У.М.Курбонова

Андижон туманлараро иктисодий судининг судьяси У.М.Курбонова раислигида, судья ёрдамчиси А.Азизовнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар – Олтинкўл тумани Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер "ХАКИҚАТ Кенгашининг АЗИЗ ЗАМИН" фермер эгалари манфаатида жавобгар - "QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти хисобидан 322781011 сўм асосий қарз, 58100581 сўм пеня ва суд харажатларини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни даъвогар Кенгаш вакиллари А.Сидиқов, О.Шохобов (ишончнома асосида) ва жавобгар жамият вакили С.Усмонов (ишончнома асосида)ларнинг иштирокида (фермер хўжалиги вакили иштирокисиз) Олтинкўл тумаани "Маданият саройи" биносида ўтказилган очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

даъвогар – Олтинкўл тумани Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши "ХАҚИҚАТ АЗИЗ ЗАМИН" фермер хўжалиги манфаатида Андижон туманлараро иқтисодий судига даъво ариза билан мурожаат этиб, дастлаб жавобгар – "QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 322781011 сўм асосий қарз, 58100581 сўм пеня ва суд харажатларини ундиришни сўраган бўлиб, суд муҳокамаси давомида Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси(бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 157-моддаси тартибида ариза тақдим этиб, даъво талаби миқдорига ўзўгартириш киритибю жавобгар – "QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 253457192 сўм асосий қарз, 121659452 сўм пеня ва суд харажатларини ундиришни сўраган

Суд муҳокамасида иштирок этган даъвогар Кенгаш вакиллари ўз кўрсатмаларида, даъво талабини қўллаб-қувватлаб, тарафлар ўртасида тузилган шартнома талаблари жавобгар томонидан тўлиқ бажарилмай келинаётганлиги, мавжуд ҳақдорликни ундириш бўйича юборилган талабнома оқибатсиз қолдирилганлиги учун Кенгаш кўмагида судга даъво аризаси киритилганлиги, даъво ариза судга киритилганидан кейин жавобгар томонидан тўловлар амалга оширилиб қарздорлик қисман бартараф этилганлигини маълум қилиб, қолдиқ қарздорлик ва ҳисобланган пеняни ундириш талабини қаноатлантиришни сўради.

Суд муҳокамасининг ўтказиладиган вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган бўлсада даъвогар фермер хўжалиги вакиллари суд мажлисида иштирок этмаганлигини инобатга олиб суд ишни Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддаси тартибида

даъвогар фермер хўжалиги вакиллари иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд муҳокамасида иштирок этган жавобгар жамият вакили ўз кўрсатмасида-тарафлар ўртасида тузилган шартномага кўра қарздорлик ҳақиқатда юзага келганлиги, қарздорлик қисман бартараф этилиб, тўловлар амалга оширилганлиги, қолдиқ қарздорликни бартараф этиш чоралари кўрилаётганлигини маълум қилиб, ушбу ҳолатларни инобатга олган ҳолда ҳисобланган пеняни ундириш талабини қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд ишдаги мавжуд ҳамда тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, тарафлар вакилларининг кўрсатмаларини тинглаб, қуйидагиларга кўра даъво аризани қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Хусусан, тақдим этилган ҳужжатларга кўра даъвогар фермер ҳўжалиги ва жавобгар жамият ўртасида тузилган "Пахта хом- ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш" бўйича контрактация шартномасига кўра фермер ҳўжалиги жавобгарга пахта хом ашёсини етказиб бериш, жавобгар эса маҳсулотни қабул қилиб олиш ва ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Мазкур шартномага кўра, даъвогар томонидан жавобгарга пахта махсулотини етказиб берилган бўлиб, шартноманинг 4.3-бандига асосан тўловлар 2023 йил 31 декабрь кунига қадар тўлиқ амалга оширилиши белгиланган бўлсада, жавобгар томонидан тўловлар тўлиқ оширилмаганлиги натижасида қарздорлик бўлиб, юзага келган карздорликни ундириш бўйича юборилган талабнома окибатсиз қолдирилганлиги учун Кенгаш кўмагида қарздорликни ундириш мақсадига судга даъво аризаси киритилган.

Шу ўринда, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси(бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига кўра мажбурият-фуқаролик хуқуқий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (қарздор) бошқа шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи: молмулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳаракатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эсақарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади.

Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса-иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 237-моддасига кўра мажбуриятни бажаришдан бир томонлама бош тортиш ва шартнома шартларини бир томонлама ўзгартиришга йўл қўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

ФКнинг 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш)

мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Мазкур Кодекснинг 466-моддасига асосан қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миҳдор ва ассортиментда топшириши шарт.

ФК 449-моддасига кўра, сотиб олувчи етказиб бериладиган товарлар ҳақини шартномада назарда тутилган ҳисоб-китоблар тартибига амал ҳилган ҳолда тўлаши лозим.

Жавобгар томонидан суд муҳокамасига қадар қисман 115681560 сўм тўловлар амалга оширилиб, қарздорлик қисман бартараф этилган.

Суд жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарздорлиги мавжудлиги, бироқ жавобгар томонидан қарздорлик қисман бартараф этилганлиги ишдаги мавжуд ҳужжатлар ва тарафлар вакилларининг кўрсатмалари билан ўз тасдиғини топганлигини инобатга олиб, асосий қарзни ундириш талабини қисман 137775633 сўм миқдорида қаноатлантириш, даъводаги асосий қарздорликнинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво аризада қонун ҳужжатлари ва шартнома талабларига мувофиқ юзага келган асосий қарздорликка нисбатан тўлов кечиктирилган 120 кун учун 121659452 сўм миқдорида пеня ҳисоблаб, жавобгар ҳисобидан ундиришни сўраган.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Мазкур Кодекснинг 326-моддасига асосан, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бундан қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфатлари эътиборга олиниши керак. Суд алоҳида ҳолларда ҳарздор ва кредиторнинг манфаяатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 15.06.2007 йилдаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида" ги 163-сон Қарорининг 4-бандида, ФКнинг 326-моддасига мувофиқ суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка миқдорини камайтиришга ҳақли эканлиги, шу билан бирга неустойканинг энг кам миқдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миқдоридан кам бўлмаслиги лозимлиги эътиборга олиниши кераклиги, ФКнинг 327-моддасига кўра, фоизлар миқдори кредитор яшайдиган жойда, кредитор юридик шахс бўлганида эса,

унинг жойлашган ерида пул мажбурияти ёки унинг тегишли қисми бажарилган кунда мавжуд бўлган банк фоизининг ҳисоб ставкаси билан белгиланиши, қарз суд тартибида ундириб олинганида суд кредиторнинг талабини даъво қўзғатилган кундаги ёки қарор чиқарилган кундаги банк фоизининг ҳисоб ставкасига қараб қондириши мумкинлиги, ушбу қоидалар қонунда ёки шартномада бошқа фоиз миқдори белгиланган бўлмаса қўлланилиши юзасидан тушунтириш берилган.

Мазкур ҳолатда, суд даъвогарнинг манфаатлари, асосий ҳарздорлик ҳисман бартараф этилганлиги ва жавобгарнинг мулкий аҳволини инобатга олиб, пеня талабини ҳисман 12000000 сум миҳдорида ҳаноатлантириш, пеня талабининг ҳолган ҳисмини ҳаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддасига кўра суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд ҳаражатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд ҳаражатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси "Давлат божи тўғрисида"ги Қонунининг 1-қисми, кўра-Ўзбекистон 9-моддаси, 18-бандига фермер. хўжаликлари ва томорқа эгалари кенгаши, Қорақалпоғистон eр Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермер, дехкон хужаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари- фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан иқтисодий судларда давлат божини тўлашдан озод қилинганлиги инобатга олиниб, даъво аризаси олдиндан давлат божи тўловисиз иш юритувга олинган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.10.2017 йилдаги "Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПК-3318-сон Қарорининг 3-бандида Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорқа eр эгалари кенгашлари фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, махаллий давлат хокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиш хуқуқига эга эканлиги, бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, дехқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгиланган.

Баён этилганларга асосан, суд суд харажатларини муҳокама этган ҳолда даъвонинг асослантирилган қисмига мутаносиб суд харажатларини жавобгар ҳисобидан ундиришни лозим топади.

Бинобарин, юқоридагиларга кўра ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 157, 170, 176, 177-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилади:

даъвогарнинг даъво миқдорини ўзгартириш ҳақидаги қўшимча аризаси иш юритувга қабул қилинсин.

даъво ариза қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар-"QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти хисобидан:

даъвогар-"ХАҚИҚАТ АЗИЗ ЗАМИН" фермер хўжалиги фойдасига 137775633 сўм асосий қарз, 12000000 сўм пеня;\

Олтинкўл тумани Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 34 000 сўм почта харажати;

Республика бюджетига 7502332,88 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қароридан норози томон бир ой муддатда Андижон вилоят судига апелляция шикояти, прокурор протест келтириши мумкин.

Раислик қилувчи, судья

У.М.Қурбонова

